

АРХАЇЗМИ В ЮРИДИЧНІЙ АНГЛІЙСЬКІЙ МОВІ: ФУНКЦІОНУВАННЯ, ВИКЛИКИ ТА ШЛЯХИ АДАПТАЦІЇ

ARCHAISMS IN LEGAL ENGLISH: FUNCTIONING, CHALLENGES AND ADAPTATION STRATEGIES

Мись Т.І.,

orcid.org/0009-0000-7582-8214

старший викладач кафедри іноземних мов

Юридичного інституту Київського національного економічного університету
імені Вадима Гетьмана

У статті здійснено комплексний аналіз функціонування архаїчної лексики в сучасній англійській юридичній мові, яка й надалі зберігає значний масив застарілих форм, як на лексичному, так і на граматичному рівнях. Особливу увагу приділено таким мовним одиницям, як: «*thou, doth, hath, aforestated, hereinbefore mentioned*», а також стійким юридичним конструкціям типу: «*the said party, the aforementioned agreement*», які збереглися з давніх правових традицій і використовуються й досі. Встановлено, що історично ці елементи сприяли точності й однозначності правового висловлення, проте, сьогодні вони нерідко ускладнюють сприйняття юридичних текстів нефахівцями, створюючи бар'єри для широкої читачької аудиторії та новачків у праві.

Окрему увагу приділено впливу латинської та французької мов на формування архаїчного лексичного шару в англійській юридичній мові. Детально проаналізовано збереження таких латинських термінів, як: «*habeas corpus, mens rea, ultra vires, in rem, dolus, libel*», які залишаються дієвими в юридичному дискурсі, як маркери традиційності, спадкоємності та високої точності правового змісту. Розкрито синтаксичні особливості архаїчних форм, включаючи інверсії, риторичні структури, дієприкметникові звороти та інші засоби, що збереглися у судовій риторичній, офіційних контрактах, нормативних актах, а також у перекладацькій практиці.

Підкреслено, що хоча частина архаїзмів є надлишковою або незрозумілою для сучасного читача, інші залишаються важливими й необхідними для збереження термінологічної точності, спадкоємності понять і правової традиції. Запропоновано шляхи часткової адаптації таких форм, задля спрощення юридичних текстів, без втрати їх змістової чіткості. Окреслено напрями подальших досліджень у сфері юридичного перекладу, порівняльного аналізу правових систем загального права та стилістичної ролі архаїзмів у сучасній фаховій комунікації.

Ключові слова: архаїзми, юридична англійська мова, правовий дискурс, латинізми, правова термінологія, граматичні конструкції, судова риторика, правова традиція, юридичний переклад.

The article presents a comprehensive analysis of the functioning of archaic vocabulary in modern legal English, which still retains a significant number of obsolete forms at both lexical and grammatical levels. Particular attention is paid to such linguistic units as: «*thou, doth, hath, aforestated, hereinbefore mentioned*», as well as to fixed legal constructions like: «*the said party, the aforementioned agreement*», which have survived from earlier legal traditions and are still in use. It is established that historically, these elements contributed to the precision and clarity of legal expression; however, today they often hinder comprehension for non-experts, creating barriers for a broader audience and newcomers to the legal field.

Special focus is given to the influence of Latin and French on the development of the archaic layer in English legal vocabulary. The paper examines the continued use of Latin terms such as: «*habeas corpus, mens rea, ultra vires, in rem, dolus, libel*», which function as markers of tradition, continuity, and conceptual precision in legal discourse. The article explores syntactic features of archaic forms, including inversions, rhetorical structures, participial constructions, and other elements still found in courtroom rhetoric, formal contracts, statutes, and even translation practices.

It is emphasized that while some archaic elements are redundant or unclear to modern readers, others remain essential for preserving terminological accuracy and the continuity of legal concepts. The article proposes cautious adaptation strategies for such forms in order to simplify legal texts without losing their semantic precision. Directions for future research include legal translation, comparative analysis of common law systems, and the stylistic function of archaisms in modern professional communication.

Key words: archaisms, legal English, legal discourse, Latinisms, legal terminology, grammatical constructions, courtroom rhetoric, legal tradition, legal translation.

Постановка проблеми. У сучасній юридичній англійській мові спостерігається постійне формування нових лексичних одиниць, що є характерним для будь-якої професійної діяльності. Проте, на відміну від загальнонавжованої лексики, спеціалізована юридична термінологія залишається доступною лише для фахівців відповідної галузі, що ускладнює розуміння юридичних тек-

стів неспеціалістами. Значна кількість термінів має архаїчне походження, адже багато з них було запозичено з латини або французької мов – історично робочих мов юриспруденції. Деякі дослідники навіть розглядають цей лексичний пласт, як професійний жаргон, який здебільшого вводить у оману непідготовлену аудиторію. Водночас, існує аргумент, що використання архаїчного словника

виправдане, оскільки він є точнішим за сучасні еквіваленти.

Дослідження особливостей архаїзмів у сучасній англійській юридичній мові, має важливе значення для розуміння функціонування юридичного дискурсу та оптимізації комунікації, як серед фахівців, так і між юристами та неспеціалістами.

Науково-практичне завдання полягає в аналізі та систематизації архаїчної лексики, виявленні її функціонального навантаження і визначенні можливостей адаптації або заміни застарілих термінів, на більш зрозумілі сучасні відповідники, без втрати точності юридичних понять. Результати таких досліджень, можуть стати основою для удосконалення навчальних програм, перекладів юридичних текстів, а також підвищення доступності правової інформації для широкого кола користувачів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Проблема вживання архаїзмів у юридичній англійській мові привертає увагу як лінгвістів, так і правознавців, що відображено у дослідженнях останніх років. На думку А. Шнайдерової історично формування англійської юридичної мови значною мірою відбувалося під впливом нормандського завоювання, що призвело до впровадження англо-нормандської французької мови в судочинство, а латина використовувалася для письмових записів [1]. Автори І. Лістіо, М. Лаксман-Хантлі та Г. Д. Деві у своїх дослідженнях наголошують на важливості розуміння архаїчних елементів, як засобу точного вираження юридичних понять [2]. Дрексінеану К. у своїй праці дотримується такої ж думки, додатково розглядаючи ще вплив латинізмів на термінологію юридичної англійської мови [3, pp. 1–4]. Науковець Алабі В., зосереджуючись на функціональній ролі архаїзмів у сучасному правовому дискурсі, підкреслює їх значення для збереження юридичної традиції і авторитету текстів [4, pp. 27–37]. Водночас у публікаціях деяких дослідників висловлюється думка про необхідність модернізації юридичної лексики для підвищення її доступності та зрозумілості для неспеціалістів [5; 6].

Незважаючи на наявність цих досліджень, залишається недостатньо розкритим питання системного аналізу архаїчної лексики в юридичній англійській мові, з огляду на її функціональне навантаження і практичну доцільність застосування в сучасних правових текстах. Крім того, бракує комплексних досліджень, що поєднують лінгвістичний аналіз архаїзмів із правознавчими аспектами їх використання. Саме цим аспектам і присвячена дана стаття.

Постановка завдання. Метою даного дослідження – вивчити функціонування архаїчних форм у сучасній англійській юридичній мові, з'ясувати причини їхнього збереження, а також проаналізувати можливі зміни в лексичному та граматичному складі юридичної англійської мови в найближчому майбутньому. У роботі акцент зроблено на функціональному аналізі архаїзмів у сучасному юридичному дискурсі та пропозиціях щодо їх заміни, без втрати стилістичної чи правової точності.

У дослідженні використано комплекс загальнонаукових та спеціальних методів: описовий метод – для характеристики архаїзмів, виявлених у юридичних текстах, історико-етимологічний метод – для з'ясування походження архаїчних термінів та їхніх функцій у правовій традиції, порівняльний метод – для зіставлення архаїчних і сучасних варіантів юридичних термінів та конструкцій, контекстуальний аналіз – для вивчення функціонального навантаження архаїзмів у реальних юридичних документах, лінгвостилістичний аналіз – для визначення стилістичних особливостей архаїчної лексики у правовому дискурсі.

Виклад основного матеріалу. Англійська юридична мова зберегла певні морфологічні форми, які вже вийшли з повсякденного вжитку. Наприклад, архаїчна форма займенника «*thou*» (ти), що колись була широко вживаною, нині зустрічається лише у формальних або історичних юридичних текстах, як-от у фразах на кшталт: «*If thou be guilty...*» (Якщо ти винен...). Також, у юридичній мові збереглася архаїчна форма дієслова «*saith*» (говорить), що використовується у фразі: «*Thus saith the court*» (так промовляє суд), яка підкреслює офіційність судового рішення. У страхових договорах ще можна побачити форму «*doth*» (робить), що вживається у висловах типу: «*the party doth agree*» (сторона погоджується). Ще одним прикладом архаїзму є дієслово «*hath*» (має), яке трапляється у фразах, що підкреслюють юридичний характер документа, наприклад: «*whereas the party hath entered into agreement*» (тоді як сторона уклала угоду) [7; 8]. Подібно до цього, юридична англійська мова зберігає інверсії в сталих виразах, наприклад, у реченні: «*Herein lies the issue*» (тут криється суть справи), або на початку судових процесів: «*Now comes the defendant*» (тепер виступає відповідач) [9, pp. 15–16]. Дослідники вважають, що ці архаїзми надають судовому процесу певної солідності та величності, які могли б бути втрачені без їх збереження.

За думкою більшості юристів, використання граматичних форм зумовлене прагненням до

максимальної точності. Якщо б застосовувався займенник «*this*» («*I accepted this*»), він міг би бути більш нечітким, оскільки міг би відноситися до одного з двох об'єктів – «*the contract*» чи «*the proposal*», а також, можливо, до «*the goods*». Однак, і прикметник «*aforementioned*» не завжди є достатньо точним, бо теж може стосуватися будь-якого з двох об'єктів. Більше того, прикметник «*aforementioned*», може вживатися як із іменниками в однині, так і в множині, на відміну від займенника «*it*», який функціонує виключно в однині. У випадку множини використовується інший займенник – «*they*», що, однак, не є граматичною формою «*it*», а самостійною лексичною одиницею. Складність у тлумаченні «*aforementioned*» посилюється тоді, коли не зовсім зрозуміло, чи вжито його в загальному значенні, чи в юридичному контексті, де воно часто виконує специфічну функцію позначення раніше згаданих суб'єктів або об'єктів. Розглянемо приклад: «*She transferred the rights and I claim the aforementioned.*» У загальному вжитку «*aforementioned*» означає «той, про який було сказано раніше», а в юридичному – «я претендую саме на ті права, що були передані». Варто зазначити, що сьогодні поступово зменшується використання прикметника «*aforementioned*» у юридичних документах.

Ще одним досить поширеним явищем, що виникло кілька століть тому і є характерним для англійської юридичної мови, є використання дієприкметника «*aforestated*», як означального слова або вказівного елемента: «*Tenant agrees to pay a security deposit. Aforestated deposit shall accrue interest at a rate of six percent per annum.*» У цьому випадку дієприкметник «*aforestated*» можна було б замінити артиклем «*the*» або вказівним займенником «*that*», що є нетиповим для повсякденного мовлення. Крім того, «*aforestated*» може використовуватися, як прикметник («*the aforestated deposit*»), однак таке вживання також вважається архаїчним. Варіантом «*aforestated*» є «*heretofore*», що на перший погляд може здаватися близьким за значенням, оскільки буквально означає «до цього моменту» (*hereto* + *fore*). На відміну від «*aforestated*», «*heretofore*» частіше вживається у постпозиції, наприклад: «*the rent heretofore mentioned*» [10].

Ці терміни часто ще більше ускладнюють розуміння тексту: «*Tenant agrees to pay a cleaning deposit of \$500 and a damage deposit equal to one month's rent. Aforestated deposit shall accrue interest at a rate of six percent per annum.*» Термін «*aforestated*» може відноситись до будь-якого з видів депозитів, згаданих у прикладі, або до обох

одразу. Отже, його використання не сприяє кращому розумінню і може бути без втрати значення замінено вказівним займенником «*that*» або «*this*». Недоцільність використання певних архаїчних юридичних термінів, таких як: «*aforementioned*», «*hereinbefore mentioned*» або «*aforesaid*», полягає у їхній здатності створювати двозначність та ускладнювати розуміння тексту. Ці терміни, що часто трапляються в юридичних документах, можуть викликати референційну неоднозначність, коли незрозуміло, до якого саме об'єкта чи особи вони відносяться, особливо у випадках, коли потенційних референтів кілька [11, pp. 18–20]. Нечіткість юридичних формулювань суперечить принципам зрозумілого юридичного письма та створює ризик неправильного тлумачення. Як зауважує М. Tartaglia, складна термінологія часто є наслідком історичного впливу латини на англійське правове письмо, зокрема через буквальні переклади латинських конструкцій, поширених у середньовічному судочинстві. У сучасному контексті такі форми сприймаються як архаїчні, і прихильники руху за plain language закликають до їх усунення задля забезпечення прозорості та доступності юридичної мови [12, pp. 178–182, 192–194].

Після того, як учасники судового процесу були офіційно названі, у подальшому тексті до них часто зверталися лише за іменем, додаючи архаїчні юридичні маркери для позначення того, що йдеться про особу, вже згадану раніше. Наприклад, використовувалися такі форми, як «*the said Richard*», «*the aforesaid Mary*», або «*the aforementioned William*». Такі лексеми, як: «*said*, «*same*, «*aforementioned*, «*aforesaid*», слугували для уточнення, що мова йде про вже згадану особу чи об'єкт.

З одного боку, подібна система здається формалізованою й усталеною, однак, як зазначають деякі дослідники, постійне використання конструкцій типу «*the said party*» чи «*the same person*» не завжди є доцільним і може лише обтяжувати юридичний текст. Особливо це стосується випадків, коли у справі фігурує лише одна особа з певним ім'ям, і тому немає потреби в уточненні за допомогою «*said*» або «*same*». Якщо ж імен кілька, значно простіше та точніше вказати прізвище чи інший індивідуалізуючий атрибут.

З іншого боку, слід враховувати, що латинські запозичення досі зберігають важливе місце у юридичній англійській мові. Вони активно використовуються у процесуальних формулюваннях, таких як: «*versus*» (проти), «*ex rel.*» (від імені), «*et al.*» (та інші), «*pro se*» (особа без представ-

ника), «*in rem*» (позов до майна), «*in personam*» (позов до особи), «*ex parte*» (односторонній розгляд) тощо. У кримінальних справах у Великій Британії державу традиційно позначають, як: «*Rex*» (король) або «*Regina*» (королева), залежно від статі монарха.

Особливою сферою права, де й донині зберігається використання латини, є справи про наклеп. Це пов'язано з тим, що норми щодо усної та письмової образи формувалися ще в межах церковної юрисдикції, яка послуговувалася латинською мовою у своїх судових провадженнях. Унаслідок цього, в сучасному юридичному англomовному дискурсі збереглися архаїчні латинські терміни, серед яких: «*scandalum magnatum*» (образ вельможі), «*coram non iudice*» (справа, що розглядається неуповноваженим судом), «*malum in se*» (зло саме по собі), «*malum prohibitum*» (зло, заборонене законом), а також більш усталені поняття, як: «*libel*», «*slander*», «*innuendo*» [13].

Ці латинізми залишилися не лише з міркувань традиції, а й через те, що разом із передачею справ про наклеп із церковної юрисдикції до судів загального права в англійську юридичну мову було запозичено і відповідну термінологію. Частина цих термінів на сьогодні сприймається, як архаїчна або надмірно формалізована, однак вони й досі використовуються в судовій практиці, з метою збереження точності й спадкоємності правових понять [14].

Інші терміни та термінологічні словосполучення латинського походження, що й досі широко вживаються в англomовному юридичному дискурсі, включають такі вислови, як: «*nolo contendere*» (заява обвинуваченого, який не заперечує обвинувачення, але формально не визнає провини), «*habeas corpus*» (судовий припис про перевірку законності затримання), «*in loco parentis*» (особа або установа, яка тимчасово виконує роль батьків), «*de facto*» (фактично, на практиці, хоч і не юридично визнано), «*ultra vires*» (дії за межами повноважень), «*res ipsa loquitur*» (річ говорить сама за себе, очевидне без додаткових доказів).

До термінів, що описують наміри або психічний стан особи у правопорушенні, належать: «*dolus*» (навмисне вчинення злочину), «*culpa*» (необережність), «*animus nocendi*» (намір завдати шкоди), «*mens rea*» (намір зробити злочин), «*scienter*» (усвідомлення протиправності дій). Також у юридичному лексиконі залишаються численні похідні від латинських основ: «*testator*» (особа, яка склала заповіт), «*executor*» (виконавець заповіту), «*jurisprudence*» (правознавство),

«*affidavit*» (письмове свідчення під присягою) [13].

Ще одним прикладом архаїзмів в юридичному дискурсі можна вважати вживання займенника «*such*» у значенні «згаданий» або «конкретний». У сучасній англійській мові, це слово втрачає свою стилістичну природність, однак усе ще активно використовується в юридичних текстах. Розглянемо приклад із контракту оренди: «*The tenant agrees to maintain the premises in good condition and return such premises upon termination of the lease.*» У цьому випадку «*such premises*» означає «зазначене приміщення» або «ці приміщення», а сам займенник «*such*» – виконує функцію, подібну до «*the, this*» або «*above-mentioned*». Проте, подібне використання може викликати двозначність: інтерпретація «*such premises*», як «подібні приміщення» замість «ці приміщення» можлива поза контекстом або при недосконалому перекладі. Аналогічне архаїчне вживання фіксується у фразях типу: «*Such party shall be liable for any breach of contract.*» Тут «*such party*» позначає конкретну сторону договору, хоча стилістично доречніше і сучасніше було б написати «*the party*» або «*this party*» [13; 15]. У сучасному юридичному дискурсі рекомендовано використовувати більш точні форми, наприклад: «*the aforementioned agreement, this clause*» або «*the party in question*», що сприяє зрозумілості й зменшує ризик неоднозначного тлумачення.

Як уже зазначалося вище, англійська юридична мова містить велику кількість термінів, термінологічних зворотів і граматичних конструкцій, які мають тенденцію до виходу з активного вжитку або вже вийшли з нього. Це також стосується застарілих латинських і французьких запозичень, які, замість того щоб покращувати юридичну комунікацію, часто ускладнюють її [16]. Деякі дослідники пояснюють це явище тим, що подібні архаїчні терміни та конструкції вважаються характерною рисою офіційно-ділового стилю, що навмисно дистанціюється від повсякденної мови. Оскільки, жодна мова не є статичною і постійно змінюється, більшість авторів прагнуть уникати розмовних форм у формалізованих письмових текстах, дотримуючись традиційної стилістики юридичного письма [17; 18].

Висновки. У результаті проведеного дослідження було з'ясовано, що архаїзми відіграють помітну роль у формуванні англійської юридичної термінології, відображаючи тяглість правової традиції, зв'язок із римським правом, середньоанглійською та нормандською правовими системами. Найбільш поширеними є лексичні архаїзми,

зокрема латинізми, наприклад: «*habeas corpus, nolo contendere, sub judice*» та словоформи староанглійського або середньоанглійського походження: «*heretofore, therein, aforesaid*». Значну роль відіграють також синтаксичні архаїзми, які виявляються у специфічних граматичних конструкціях, зокрема юридичних кліше, що часто мають фіксовану структуру.

Архаїзми не лише забезпечують термінологічну спадкоємність, але й становлять певні труднощі для розуміння текстів недосвідченими читачами, ускладнюючи доступ до правової інформації. Проте, повне вилучення архаїчної лексики з юридичного дискурсу, наразі є нецільним з огляду на її нормативний і прецедент-

ний характер. Перспективи подальших досліджень вбачаються в детальному аналізі архаїзмів у контексті перекладу юридичних текстів англійською та українською мовами, дослідженні ролі архаїзмів у правовій комунікації між професіоналами та нефахівцями, аналізі судової риторики та стилістичних функцій архаїзмів у промовах адвокатів і суддів, вивченні архаїчних конструкцій у порівняльному аспекті з юридичними мовами інших країн загального права.

Отже, архаїзми залишаються значущим елементом англійської юридичної мови, потребуючи обґрунтованого підходу до їхньої інтерпретації, адаптації та перекладу в сучасному правовому просторі.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Schneiderová A. Historical Background to English Legal Language. *Journal of Modern Science*. 2018. № 37(2). С. 117–126. URL: <https://www.jomswsge.com/Historical-Background-to-English-Legal-Language,92522,0,2.html> (дата звернення: 01.07.2025).
2. Listyo I., Laksman-Huntley M., Dewi H. D. Translation of archaisms in English contractual documents. *International Review of Humanities Studies*. 2024. Т. 9(2). Article 3. DOI: <https://doi.org/10.7454/irhs.v9i2.1304>
3. Drăcșineanu C. Latinisms and archaisms in legal English. *Acta Universitatis George Bacovia. Juridica*. 2020. Т. 9(1). URL: https://www.ugb.ro/Juridica/Issue17ROEN/12._Latinisme_si_arhaisme_in_engleza_juridica.Catalin_Dracșineanu.EN.pdf (дата звернення: 04.07.2025).
4. Alabi V. A. Stylistic features of the legal discourse. *UJAH: Unizik Journal of Arts and Humanities*. 2011. URL: <https://scispace.com/pdf/stylistic-features-of-the-legal-discourse-3p086xrs5k.pdf> (дата звернення: 01.07.2025).
5. Clarity International. Plain Legal Language. URL: <https://www.clarity-international.org/plain-legal-language/> (дата звернення: 03.07.2025).
6. FasterCapital. The Importance Of Clarity In Legal Language. URL: <https://fastercapital.com/topics/the-importance-of-clarity-in-legal-language.html/1> (дата звернення: 05.07.2025).
7. LanGeek. "Archaic Pronouns" in English Grammar. URL: <https://langeek.co/en/grammar/course/8/archaic-pronouns> (дата звернення: 05.07.2025).
8. LanGeek. "Archaic Verb Conjugation" in English Grammar. URL: <https://langeek.co/en/grammar/course/683/archaic-verb-conjugation> (дата звернення: 05.07.2025).
9. Das R. K. Typology of inversion & inversion-triggering elements in English linguistics. *International Journal for Multidisciplinary Research*. 2023. Т. 5(5). Article 7810. DOI: <https://doi.org/10.7454/ijfmr.v5i5.7810>
10. Stephens C. M. Plain Language Legal Writing: Part II – Writing to Be Understood. Canadian Bar Association. 2014. URL: <https://www.cba.org/resources/cba-practicelink/plain-language-legal-writing-part-ii-writing-to-be-understood/?lang=fr-ca> (дата звернення: 29.06.2025).
11. Schane S. A. Ambiguity and Misunderstanding in the Law. URL: <https://linguistics.ucsd.edu/~schane/law/ambiguity.pdf> (дата звернення: 04.07.2025).
12. Tartaglia M. Getting a movement to move: The Plain Language Movement. *Icade: Revista de las Facultades de Derecho y Ciencias Económicas y Empresariales*. 2015. № 94. С. 177–208. URL: <https://revistas.comillas.edu/index.php/revistaicade/article/view/5433/5273> (дата звернення: 02.07.2025).
13. Garner B. A. *Garner's Dictionary of Legal Usage*. 3rd ed. Oxford : Oxford University Press, 2019. 991 p.
14. Crystal D., Davy D. *Investigating English Style*. 1st ed. London : Routledge, 1969. DOI: <https://doi.org/10.4324/9781315538419>
15. Tiersma P. M. *Legal Language*. Chicago : University of Chicago Press, 1999. URL: <https://archive.org/details/legallanguage0000pete/page/n1/mode/1up> (дата звернення: 30.06.2025).
16. Mattila H. E. S. *Comparative Legal Linguistics: Language of Law, Latin and Modern Lingua Francas*. 2nd ed. London : Routledge, 2013. DOI: <https://doi.org/10.4324/9781315573106>
17. Mellinkoff D. *The Language of the Law*. Eugene : Wipf and Stock Publishers, 2004. URL: <https://www.perlego.com/book/1723108/the-language-of-the-law-pdf> (дата звернення: 02.07.2025).
18. Charrow R. P., Charrow V. R. Making Legal Language Understandable: A Psycholinguistic Study of Jury Instructions. *Columbia Law Review*. 1979. Т. 79. С. 1306–1374. DOI: <https://doi.org/10.2307/1121842>